

داستان توسعه در ایران

کتاب «داستان توسعه در ایران» نوشته گروه مهندسی خرد، اثری پژوهشی و تحلیلی در حوزه تاریخ اقتصاد ایران است که توسط انتشارات لوح فکر منتشر شده و به بررسی روند توسعه و سازندگی کشور از دوران صدارت امیرکبیر در سال ۱۲۲۷ هجری قمری تا پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ می‌پردازد.

این کتاب با نگاهی تاریخی و تحلیلی، تلاش می‌کند نشان دهد مسیر توسعه در ایران نه یک خط مستقیم، بلکه مجموعه‌ای از تلاش‌ها، ناکامی‌ها و تجربه‌های متنوع بوده که هر دوره تاریخی ویژگی‌های خاص خود را داشته است. در محتوای کتاب، نویسندگان با بررسی سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی در دوره‌های مختلف، از اصلاحات امیرکبیر گرفته تا برنامه‌های توسعه پهلوی، نشان می‌دهند چگونه هر دولت و هر سیاست‌گذار با چالش‌های خاصی روبه‌رو بوده است. آنها تأکید می‌کنند توسعه در ایران همواره با موانعی چون ضعف نهادی، فشارهای خارجی و تضاد میان سنت و مدرنیته همراه بوده است. این اثر با استفاده از داده‌ها، روایت‌های تاریخی و تحلیل‌های اقتصادی، تصویری جامع از فراز و فرودهای توسعه در پیش از انقلاب را ارائه می‌دهد. ویژگی برجسته کتاب، نگاه میان‌رشته‌ای آن است. کتاب با ترکیب تاریخ، اقتصاد و سیاست، روایتی چند بعدی از توسعه ایران ساخته است که هم برای پژوهشگران دانشگاهی و هم برای علاقه‌مندان عمومی قابل استفاده است. زبان کتاب در عین علمی بودن، روان و قابل فهم است و همین امر باعث شده مخاطبان گسترده‌تری بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند.

اخبار

نباید قبل از گمرک در مرزها اقدام به اخذ عوارض شود

رئیس کل گمرک ایران صراحتاً بیان داشت در مبادی ورودی و خروجی، «هیچ دستگاهی نباید قبل از گمرک اقدام به اخذ عوارض کند، چرا که گمرک در خط مقدم مبادی ورودی مستقر است. فرود عسکری، معاون وزیر اقتصاد و رئیس کل گمرک ایران، در جلسه کارورزم مرز پس از بازدید ۳ مرز گمرکی کرمانشاه، بر لزوم اجرای کامل «دستورالعمل ساماندهی و تقویت مدیریت مبادی ورودی و خروجی مرزهای زمینی کشور» مصوب ۱۳۹۵ تأکید کرد. عسکری، رفع کاستی‌ها در حوزه مکان‌یابی مرزها، تأمین مالی زیرساخت‌ها و همچنین توجه به تعهدات دستگاه‌ها را از اولویت‌ها دانست و خواستار بازنگری در طرح جامع مرز خسروی و سומר شد. رئیس کل گمرک ایران در این جلسه ضمن تأکید بر توجه کافی به دستورالعمل یادشده که جزئیات کاملی برای اراندازی مرز(ها از جمله جانمایی باسکول، پارکینگ و سالن‌ها) مشخص کرده است، اجرای کامل آن را ضروری دانست. وی مجدداً بر لزوم بازگشت به طرح جامع برای تعیین دقیق محل استقرار تجهیزات گمرک در مرز سומר و خسروی تأکید و اعلام کرد پس از تأیید نهایی، اصلاح جانمایی باسکول‌های موجود در اسرع وقت انجام خواهد شد. عسکری در ادامه در ارتباط با منطقه آزاد قصرشیرین اعلام کرد که عملیاتی به این منطقه اختصاص یافته و تأکید کرد که مجوز واردات برای مناطق آزاد و ویژه قبال‌صا‌بر شده است. رئیس کل گمرک ایران در ادامه صراحتاً بیان داشت در مبادی ورودی و خروجی، «هیچ دستگاهی نباید قبل از گمرک اقدام به اخذ عوارض کند، چرا که گمرک در خط مقدم مبادی ورودی مستقر است. این گزارش می‌افزاید: در این جلسه برخی خدمت‌گیرندگان گمرک از خدمات گمرکی ارائه شده ابراز رضایت داشتند و از عملکرد گمرک بویژه در زمان جنگ ۱۲ روزه که خدمت‌رسانی بی‌وقفه ادامه داشت، تقدیر و تشکر کردند.

کاهش ۳۲ هزار شغل در بخش خصوصی آمریکا

مؤسسه تحقیقاتی «ای‌دی‌پی» در گزارشی اعلام کرد نرخ اشتغال در بخش خصوصی آمریکا طی ماه نوامبر ۳۲ هزار نفر کاهش یافته و روند آن برخلاف پیش‌بینی بازار حرکت کرده است. به نقل از آنتانولی، مؤسسه تحقیقاتی «ای‌دی‌پی» چهارشنبه گذشته در گزارشی اعلام کرد نرخ اشتغال در بخش خصوصی آمریکا در ماه نوامبر ۳۲ هزار نفر کاهش یافته و روند آن برخلاف پیش‌بینی بازار حرکت کرده است. این اتفاق در حالی داد که بازارهای پیش‌بینی کرده بودند این شاخص در ماه نوامبر افزایش ۵هزار نفری را ثبت می‌کند، آن هم پس از آنکه رقم بازبینی شده برای ماه اکتبر صعودی بود و افزایش ۴۷ هزار نفری را نشان داده بود. ای‌دی‌پی همچنین در بیانیه‌ای که سه‌شنبه گذشته منتشر کرد اعلام کرد ايجاد شغل در نیمه دوم سال ۲۰۲۵ تقریباً بدون تغییر بوده و رشد دستمزدها نیز وارد روند نزولی شده است.

کاهش تولید نفت اوپک در ماه نوامبر سازمان کشورهای صادرکننده نفت ۲۸،۴۰ میلیون بشکه در روز طی ماه گذشته میلادی نفت تولید کرده که ۳۰ هزار بشکه در روز پایین‌تر از ماه اکتبر بوده است. به نقل از رویترز، تولید نفت اوپک ماه نوامبر به‌رغم قرارداد اوپک پلاس برای افزایش تولید پایین آمده است. این سازمان ۲۸،۴۰ میلیون بشکه در روز در ماه گذشته میلادی نفت تولید کرده که ۳۰ هزار بشکه در روز پایین‌تر از ماه اکتبر بوده است. بیشترین کاهش تولید را نیجریه و عراق تجربه کرده‌اند. ائتلاف اوپک پلاس که از سازمان اوپک و متحدانش از جمله روسیه تشکیل شده، سرعت افزایش تولید ماهانه خود را در بحبوحه نگرانی‌ها درباره مازاد عرضه جهانی آهسته کرده است. بسیاری از اعضا نزدیک به سقف ظرفیت خود تولید می‌کنند و از برخی خواسته شده تولید خود را به جبران مازاد تولید در ماه‌های گذشته پایین بیاورند. به این ترتیب تأثیر افزایش تولیدها خنثی شده است.

«وطن امروز» از راهکارهای مهار تورم و بازگرداندن انضباط مالی با تدوین بودجه دقیق گزارش می‌دهد

شفاف‌سازی سند دخل و خرج

اعتماد عمومی به سیاست‌های مالی دولت فراهم کند. در نهایت، اگر این اصلاحات با جدیت و شفافیت اجرا شوند، بودجه ۱۴۰۵ می‌تواند نقطه آغاز تغییر در مسیر مالی کشور باشد؛ تغییری که به جای افزایش بدهی و تورم، بر بهرهوری دارایی‌ها و مدیریت هوشمند هزینه‌ها استوار خواهد بود.

■ دستیابی به بودجه‌ای واقع‌بینانه در سال ۱۴۰۵

یکی از مهم‌ترین گام‌ها برای دستیابی به بودجه‌ای واقع‌بینانه در سال ۱۴۰۵ برآورد دقیق و واقعی درآمد‌هاست. در سال‌های گذشته خوش‌بینی بیش از حد به منابع نفتی یا مالیاتی موجب شد بخش قابل توجهی از درآمد‌های پیش‌بینی‌شده محقق نشود و کسری بودجه به شکل مزمن تداوم یابد. اگر دولت بتواند با دقت و بر اساس شرایط واقعی اقتصاد، میزان درآمد‌های قابل وصول را برآورد و از ثبت منابع غیرقابل تحقق در بودجه پرهیز کند، زمینه برای کاهش ناترازی فراهم خواهد شد. در کنار این اقدام، تطبیق کامل هزینه‌ها با درآمدها اهمیت حیاتی دارد. به عبارت دیگر، دولت باید هزینه‌های خود را تنها در چارچوب منابع واقعی تنظیم و از گسترش بی‌محابای تعهدات مالی پرهیز کند. این رویکرد باعث می‌شود بودجه به جای آنکه منبعی برای افزایش نقدینگی و تورم باشد، به ابزاری برای مدیریت پایدار اقتصاد تبدیل شود. کاهش هزینه‌های غیرضروری و اولویت‌بندی طرح‌های عمرانی بازده‌دار، بخشی از این سیاست است که می‌تواند فشار مالی را کاهش دهد و منابع محدود را به سمت پروژه‌های درآمدزا هدایت کند.

از سوی دیگر، ارزیابی دقیق فعالیت شرکت‌های دولتی و واگذاری شرکت‌های زیان‌ده، یکی از ابزارهای کلیدی کاهش بار مالی دولت است. بسیاری از شرکت‌های دولتی نه‌تنها سودآور نیستند، بلکه با زیان‌های انباشته، بار سنگینی بر بودجه عمومی تحمیل می‌کنند. واگذاری این شرکت‌ها به بخش خصوصی یا اصلاح ساختار آنها می‌تواند هم هزینه‌های دولت را کاهش دهد و هم زمینه‌ساز افزایش بهرهوری در اقتصاد باشد. در واقع، مولدسازی دارایی‌ها و واگذاری شرکت‌های ناکارآمد، به دولت امکان می‌دهد منابع تازه‌ای برای تأمین هزینه‌ها ایجاد کند بدون آنکه به استقراض یا چاپ پول متوسل شود.

ترکیب این ۳ سیاست یعنی برآورد واقعی درآمد‌ها، تطبیق هزینه‌ها با منابع موجود و واگذاری شرکت‌های زیان‌ده، می‌تواند ناترازی بودجه را به حداقل برساند. چنین رویکردی نه‌تنها به مهار رشد نقدینگی و کنترل تورم کمک می‌کند، بلکه اعتماد عمومی به سیاست‌های مالی دولت را افزایش می‌دهد و زمینه را برای حرکت اقتصاد به سمت ثبات و توسعه پایدار فراهم می‌سازد. در نتیجه‌گیری می‌توان گفت بودجه دقیق نه صرفاً یک سند مالی، بلکه نقشه راه اقتصاد کشور است. وقتی درآمد‌ها بر اساس واقعیت‌های اقتصادی برآورد و هزینه‌ها در چارچوب همین منابع تنظیم شوند، دولت از استقراض بی‌رویه و چاپ پول بی‌نیاز می‌شود. این انضباط مالی به کاهش تورم، افزایش بهرهوری و تقویت اعتماد عمومی منجر خواهد شد. در نهایت، بودجه واقع‌بینانه می‌تواند موتور محرک توسعه پایدار باشد؛ بودجه‌ای که به جای تولید بدهی، زمینه‌ساز ثبات اقتصادی و رونق سرمایه‌گذاری در کشور خواهد شد.

منطقه‌ای و افزایش رضایت عمومی خواهد شد. برای مثال، اگر استان‌های محروم شرق کشور بتوانند بر پایه مزیت‌های معنی خود صنایع پایین‌دست ایجاد کنند، نه‌تنها اشتغال محلی افزایش می‌یابد، بلکه مهاجرت به تهران و شهرهای بزرگ نیز کاهش می‌یابد. این روند به تعادل جمعیتی و کاهش فشار بر زیرساخت‌های شهری کمک می‌کند. با وجود اهمیت آمایش، اجرای آن در ایران با چالش‌های متعددی روبه‌رو است. بسیاری از سیاست‌ها در تهران تدوین می‌شود و استان‌ها نقش محدودی در تعیین مسیر توسعه دارند و همین تمرکزگرایی مانع اجرای کامل آمایش می‌شود. از سوی دیگر، آمایش نیازمند داده‌های دقیق و به‌روز است اما نظام آماری کشور هنوز با مشکلات جدی مواجه است. برخی نهادها و صنایع که از وضعیت نامتوازن فعلی سود می‌برند، در برابر اجرای آمایش مقاومت می‌کنند و این مقاومت گروه‌های ذی‌نفع مانع اصلاحات می‌شود. همچنین اجرای پروژه‌های آمایشی نیازمند سرمایه‌گذاری اولیه است که در شرایط کسری بودجه دولت دشوار خواهد بود. این چالش‌ها نشان می‌دهد آمایش تنها یک سند مطالعاتی نیست، بلکه نیازمند اراده سیاسی، اصلاح نهادی و مشارکت بخش خصوصی است.

کشورهای مختلف جهان تجربه‌های موفقی در اجرای آمایش سرزمین داشته‌اند. برای مثال، فرانسه از دهه ۱۹۶۰ میلادی برنامه‌های آمایش را برای کاهش تمرکز جمعیت در پاریس اجرا کرد و توانست توسعه منطقه‌ای را متوازن‌تر کند. چین نیز با استفاده از آمایش توانست صنایع سنگین را به مناطق غربی منتقل کند و فشار بر مناطق شرقی را کاهش دهد. این تجربه‌ها نشان می‌دهد آمایش می‌تواند ابزاری مؤثر برای مدیریت توسعه باشد، به شرط آنکه با داده‌های دقیق، سیاست‌های شفاف و مشارکت همه ذی‌نفعان همراه شود.

کلیدی در مهار کسری بودجه و کنترل تورم عمل کند. در شرایطی که منابع سنتی تأمین مالی دولت به پایان ظرفیت خود رسیده‌اند، کوچک‌سازی بدنه دولت و حذف هزینه‌های غیرضروری، نخستین گام برای واقعی‌سازی بودجه است. بسیاری از ردیف‌های بودجه‌ای که تحت فشارهای سیاسی یا محلی ایجاد شده، عملاً بازده اقتصادی ندارند و تنها به افزایش بار مالی دولت منجر می‌شوند. کاهش این هزینه‌ها نه‌تنها از رشد نقدینگی جلوگیری می‌کند، بلکه امکان تمرکز منابع بر طرح‌های عمرانی و اقتصادی بازده‌دار را فراهم می‌کند؛ طرح‌هایی که پس از بهره‌برداری می‌توانند درآمد پایدار برای دولت ایجاد کنند و به کاهش وابستگی به استقراض منجر شوند.

نیکوابال تصریح کرد: مولدسازی دارایی‌های دولتی به عنوان یک ابزار مکمل اهمیت ویژه‌ای دارد. دولت طی سال‌های گذشته بخش‌هایی از اموال مازاد خود را واگذار کرده اما این روند اغلب بدون برنامه‌ریزی دقیق و با بازدهی محدود انجام شده است. اگر مولدسازی به‌صورت هدفمندی و با شفافیت کامل اجرا شود، می‌تواند منابع مالی قابل توجهی برای دولت فراهم کند، بدون آنکه به افزایش پایه پولی یا استقراض از بانک مرکزی منجر شود. فروش یا بهره‌برداری از دارایی‌های غیرمولد، مانند زمین‌ها، ساختمان‌ها و شرکت‌های زیان‌ده دولتی، نه‌تنها نقدینگی تازه‌ای در اختیار دولت قرار می‌دهد، بلکه هزینه نگهداری و مدیریت این دارایی‌ها را نیز کاهش می‌دهد. ترکیب کاهش هزینه‌ها و مولدسازی دارایی‌ها در عمل به معنای حرکت به سمت بودجه‌ای واقع‌بینانه‌تر است؛ بودجه‌ای که بر پایه منابع پایدار و قابل اتکا تنظیم می‌شود و فشار کمتری بر نقدینگی و تورم وارد می‌کند. این رویکرد می‌تواند چرخه معیوب کسری بودجه، استقراض و تورم را متوقف و زمینه را برای بازگشت

بدون بررسی ظرفیت‌های منطقه‌ای، سرمایه‌گذاری به اتلاف منابع و توسعه نامتوازن منجر می‌شود

آمایش سرزمین، مقدمه توسعه پایدار

در مرکز متمرکز باشد و استان‌ها امکان برنامه‌ریزی مبتنی بر ظرفیت‌های بومی را نداشته باشند، توسعه باهمین شکل نامتوازن ادامه خواهد یافت. او می‌گوید هیچ کشوری با این میزان تنوع سرزمینی نمی‌تواند از یک نقطه واحد اداره شود. اگر آمایش اجرا شود، موتورهای رشد پراننده کشور فعال می‌شوند و توسعه از حالت یک‌قطبی خارج می‌شود. این تحلیل نشان می‌دهد آمایش سرزمین نه‌تنها یک نقشه‌راه، بلکه پیش‌نیاز توسعه در ایران است. اجرای کامل آمایش سرزمین چند نتیجه کلیدی دارد که باید در قالب سیاست‌های عملیاتی دنبال شود: نخست آنکه پروژه‌هایی که بر اساس مزیت منطقه‌ای طراحی شوند، احتمال شکست بسیار کمتری دارند و از اتلاف منابع جلوگیری می‌کنند. دوم، سرمایه‌گذاری در مناطقی که مزیت اقتصادی دارند، بازده بالاتری ایجاد می‌کند و بهرهوری سرمایه افزایش می‌یابد. سوم، وقتی اشتغال در محل ایجاد شود، مهاجرت‌های ناگزیر کاهش می‌یابد و فشار بر کلان‌شهرها کم می‌شود و تعادل جمعیتی برقرار خواهد شد. چهارم، سرمایه‌گذار زمانی ورود می‌کند که بداند منطقه ظرفیت واقعی برای فعالیت دارد و همین امر جذابیت بخش خصوصی را افزایش می‌دهد. پنجم، آمایش به‌دولت کمک می‌کند منابع را هوشمندانه و بر اساس اولویت‌های واقعی تخصیص دهد و زیرساخت‌ها به شکل عادلانه‌تری توزیع شوند. این نتایج نشان می‌دهد آمایش سرزمین می‌تواند به عنوان ریل توسعه عمل و کشور را از شرایط نامتوازن فعلی خارج کند.

یکی از مهم‌ترین کارکردهای آمایش سرزمین، ایجاد عدالت اجتماعی و اقتصادی است. وقتی توسعه بر اساس ظرفیت‌های واقعی مناطق پیش‌برود، فرصت‌های شغلی و سرمایه‌گذاری به‌طور عادلانه‌تری توزیع می‌شود. این امر موجب کاهش شکاف‌های

مالی، به رونق تولید و اشتغال نیز کمک خواهد کرد.

■ تمرکز بر مالیات‌ستانی از ابرثروتمندان

علی‌اکبر نیکوابال، اقتصاددان در گفت‌وگو با «وطن امروز» گفت: در بخش درآمدی، تمرکز بر مالیات‌ستانی از ابرثروتمندان و رفع معافیت‌های غیرضروری از بنگاه‌های بزرگ و نهادهای اقتصادی می‌تواند منابع پایدار تازه‌ای برای دولت فراهم کند. تاکنون بخش قابل توجهی از اقتصاد ایران از پرداخت مالیات معاف بوده و این امر موجب ناترازی بودجه شده است. اصلاح این وضعیت نه‌تنها عدالت مالیاتی را برقرار می‌کند، بلکه امکان تأمین بخشی از هزینه‌های دولت بدون افزایش نقدینگی را فراهم می‌سازد.

وی با بیان اینکه اقتصاد ایران در شرایط رکود تورمی قرار دارد، افزود: تورم بالای ۴۰ درصد در کنار رکود، سیاست‌گذاری بودجه‌ای را دشوار می‌کند. به عبارت دیگر، بودجه انقباضی می‌تواند رکود را تشدید کند و بودجه انبساطی نیز به تورم دامن بزند. به نظر می‌رسد دولت باید بودجه‌ای با رویکرد انبساطی محدود تدوین کند اما هم‌زمان با اصلاح ساختارها و کنترل هزینه‌ها، از رشد بی‌رویه نقدینگی جلوگیری کند.

نیکوابال تصریح کرد: بودجه ۱۴۰۵ فرصتی برای تغییر رویکردهای گذشته و حرکت به سمت واقعی‌سازی منابع است. کاهش هزینه‌های غیرضروری، تمرکز بر پروژه‌های بازده‌دار، اصلاح نظام مالیاتی و ایجاد درآمد‌های پایدار، در کنار تلاش برای بهبود روابط تجاری، می‌تواند زمینه مهار نقدینگی و کنترل تورم را فراهم کند. اگر این اصلاحات به طور جدی اجرا نشود، بودجه همچنان نیرو واقعی باقی خواهد ماند و اقتصاد آینده ایران با چالش‌های مواجه خواهد شد.

وی ادامه داد: کاهش هزینه‌های دولتی و اجرای سیاست مولدسازی دارایی‌ها می‌تواند به عنوان ۲ محور

گروه اقتصادی: دولت چهاردهم در تدوین بودجه ۱۴۰۵ با چالش‌های جدی برای تراز منابع و مصارف روبه‌رو است. تجربه سال‌های گذشته نشان داده اتکا به نفت و اوراق بدهی دیگر پاسخگوی هزینه‌های فزاینده نیست. در چنین شرایطی، تنها راه واقعی‌سازی بودجه، کاهش هزینه‌های غیرضروری، اصلاح نظام مالیاتی و مولدسازی دارایی‌های دولتی است؛ رویکردی که می‌تواند چرخه کسری بودجه و تورم را متوقف کرده و اقتصاد را به مسیر پایدار بازگرداند.

دولت در تدوین بودجه سال ۱۴۰۵ با چالش‌هایی برای تراز کردن آن روبه‌رو است. تجربه سال‌های گذشته نشان داده اتکای مداوم به منابعی چون فروش نفت و انتشار اوراق مالی، ظرفیت این ابزارها را کمتر کرده است و دیگر توان پوشش هزینه‌های فزاینده دولت را ندارد. در چنین شرایطی، سیاست‌های دولت چهاردهم بر واقعی‌سازی منابع و کاهش هزینه‌ها متمرکز شده تا از رشد نقدینگی و تشدید تورم جلوگیری کند و بودجه‌ای نزدیک‌تر به واقعیت‌های اقتصادی کشور ارائه دهد.

تأمین اعتبار پروژه‌ها دارد اما این ابزار به اندازه کافی در بودجه ۱۴۰۴ استفاده شده، بنابراین برای تأمین اعتبار در بودجه ابتدا دولت باید تا آنجا که می‌تواند از اوراق یا استقراض از بانک مرکزی به دلیل آثار تورمی استفاده نکند. بر این اساس دولت ناچار است به اصلاح ساختار بودجه و نظام مالیاتی روی آورد و منابع جدیدی برای تأمین هزینه‌ها بیابد.

یکی از محورهای اصلی سیاست دولت در بودجه ۱۴۰۵ کاهش جدی هزینه‌های غیرضروری است. حذف یا کاهش این هزینه‌ها و تمرکز بر تکمیل پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام که پس از بهره‌برداری می‌توانند درآمدزا باشند، رویکردی است که علاوه بر کاهش فشار

گروه اقتصادی: آمایش سرزمین طی سال‌های اخیر به یکی از کلیدی‌ترین مفاهیم در سیاست‌گذاری عمومی ایران بدل شده است ولی با وجود آنکه بارها در اسناد بالادستی و برنامه‌های توسعه‌ای به آن اشاره شده، در عمل کمتر از ظرفیت واقعی‌اش مورد استفاده قرار گرفته است. اکنون که دولت چهاردهم مسیر توسعه منطقه‌ای را با جدیت بیشتری دنبال می‌کند، اهمیت آمایش دوباره برجسته شده است. زیرا بسیاری از چالش‌های ایران؛ از مهاجرت‌های گسترده، تمرکز جمعیت در کلان‌شهرها، اتلاف سرمایه‌های ملی و پروژه‌های نیمه‌تمام، ریشه در فقدان نگاه آمایشی دارد. به بیان دیگر، مساله اصلی تنها «کجا سرمایه‌گذاری کنیم» نیست، بلکه «چرا آن نقطه بهترین مکان برای آن نوع فعالیت است» مساله اصلی است. آمایش سرزمین پاسخی علمی و مبتنی بر داده برای همین پرسش است و می‌تواند به عنوان نقشه راه توسعه پایدار کشور عمل کند.

ایران کشوری با تنوع اقلیمی، منابع طبیعی متفاوت و مزیت‌های پراننده در سراسر پهنه خود است. از شمال سرسبز و مرطوب تا جنوب خشک و گرم، از شرق معدنی تا غرب کشاورزی، ظرفیت‌های متنوعی وجود دارد که می‌توانند موتورهای رشد اقتصادی باشند اما روند توسعه در چند دهه گذشته این تنوع را جدی نگرفته و نتیجه آن شده که برخی مناطق بیش از حد بارگذاری شده و برخی دیگر تقریباً بلااستفاده مانده‌اند. نمونه روشن این عدم توازن را می‌توان در استقرار صنایع آبربر در مناطقی با تنش آبی بالا مشاهده

کرد یا ایجاد واحدهای تولیدی در جایی که فاقد زیرساخت لجستیکی مناسب است. این تصمیمات نه‌تنها بهرهوری را کاهش داده، بلکه چالش‌های زیست‌محیطی و اجتماعی را نیز تشدید کرده‌اند. آمایش سرزمین دقیقاً آمده تا این چرخه ناهم‌خوانی را اصلاح کند. بر اساس مطالعات